

ASIA**Rikoksen vanhentuminen esitutkinnassa****1 KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerille 9.9.2015 toimittamassaan kantelukirjoituksessa, jonka oheen on liitetty asiakirjakopioita, arvostellut poliisilaitosta hallinnan loukkausta koskevan tutkintailmoituksen käsittelyn viivytttämisestä niin, että rikoksen syyteoikeus ehti vanhentua esitutkinnassa.

2 SELVITYS JA VASTINE

Poliisihallitus on antanut lausunnon, johon on liitetty poliisilaitoksen poliisilakimiehen, apulaispoliisipäällikön, rikosylikomisarion ja rikoskomisarion selvitykset.

Kantelun kohteena olevassa asiassa tutkinnanjohtajana toimineelta rikosylikonstaapelilta ei ole hankittu selvitystä hänen pitkään jatkuneen sairauslomansa vuoksi.

Kantelija on antanut hankitusta selvityksestä vastineen.

3 RATKAISU**3.1 Asiatietoja**

Poliisilaitoksessa kirjattiin 25.4.2013 tutkintailmoitus nimikkeellä ”muu tutkinta”. Tutkinnanjohtajana toiminut rikosylikonstaapeli päätti tutkinnan 25.7.2013 ja laati asiasta rikosilmoituksen nimikkeellä ”hallinnan loukkaus”. Tekoajaksi merkittiin 15.7.2012 – 5.10.2012.

Tutkinnanjohtajana toiminut ylikonstaapeli jäi 14.10.2014 sairauslomalle, joka yhä jatkuu. Hänen lähiesimiehensä, rikoskomisario, teki 16.1.2015 tutkinnan lopettamista koskevan päätöksen, jossa hän totesi hallinnan loukkauksen ja mahdollisesti kyseeseen tulevan vahingonteon syyteoikeuden vanhentuneen, koska 15.7.2012 – 5.10.2012 tapahtuneiksi merkittyjen tekojen vanhentumisaika oli kaksi vuotta.

Tutkintapäätöksestä ilmenee, että kahteen ilmoitukseen kirjattu asia oli joiltakin osin tullut poliisin tietoon jo vuoden 2012 heinäkuussa, jolloin eräs ylikonstaapeli oli käynyt tapahtumapaikalla toteamassa maansiirtoja tapahtuneen. Samoihin aikoihin ilmoittaja ja ilmoituksissa mai-

nittuihin tekoihin epäiltynä ollut naapurikiinteistön omistaja olivat sopineet korjaustöistä. Naapuri oli suorittanut korjaustöitä lokakuussa 2012, mutta tässä yhteydessä ilmoittajan mukaan aiheuttanut lisää vahinkoa. Marraskuussa 2012 oli pidetty sovintoon tähtäävä kokous, jossa olivat asianosaisten lisäksi läsnä rakennusvalvonnan edustaja ja eräs rakennusmestari sekä eräs tuntemattomaksi jäänyt henkilö. Tapaamisen jälkeen asianosaiset olivat vielä kahdesti sopineet korjaustöistä, mutta työ oli jäänyt tekemättä.

Edelleen tutkinnan päätöksestä ilmenee, että rikoskomisario oli 16.10.2014 ollut puhelimitse yhteydessä ilmoittajaan, jolloin oli ilmennyt, että epäillyn rikoksen kohteeksi joutunut kiinteistö ei ollut enää ilmoittajan (oikeastaan tämän edustaman perikunnan) omistuksessa, vaan se oli myyty kolmannelle taholle. Ilmoittaja oli kuitenkin paheksunut sitä, että naapuri vapautuisi vastuustaan pelkästään kiinteistön myynnin vuoksi.

Tutkinnan lopettamispäätöksessä lausutaan vielä, rikosten vanhentumista koskevan maininnan ohella, että kun asianosaiset ovat sopineet korjaustöistä, mutta työt ovat jääneet suorittamatta, kyseessä on siviilioikeudellinen vahingonkorvausasia.

3.2 Oikeudellinen arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheutonta viivytystä.

Poliisilain 3 §:n mukaan poliisin tehtävät on hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen.

Rikoslain 28 luvun 11 §:ssä (769/1990) säädetään rangaistavaksi hallinnan loukkaus. Lainkohdan mukaan joka luvattomasti

- 1) ottaa haltuunsa, siirtää tai piilottaa toisen hallinnassa olevaa irtainta omaisuutta,
- 2) käyttää toisen pihamaata kulkutienään taikka toisen hallinnassa olevaa maata rakentamalla, kaivamalla tai muulla sen kaltaisella tavalla tai
- 3) ottaa haltuunsa toisen hallinnassa olevaa maata taikka rakennuksen tai sen osan,

on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *hallinnan loukkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Hallinnan loukkauksena ei kuitenkaan pidetä tekoa, josta on aiheutunut ainoastaan vähäinen haitta.

Rikoslain 35 luvun 1 §:ssä (769/1990) säädetään rangaistavaksi vahingonteko. Lainkohdan mukaan, joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava *vahingonteosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan oikeus syyttää rikoksesta vanhentuu, jollei syytetä ole nostettu (kohta 4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko.

Esitutinnan viivytyksetön aloittaminen ja toimittaminen palvelevat rikosten asianosaisten oikeusturvan toteutumista. Viivytyksettömyys on tärkeää myös koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkintalain 2 luvun 2 §:n mukaan esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Yksittäisellä tutkijalakini on oma vastuunsa esitutkintatoimenpiteiden joutuisasta toimittamisesta, mutta tutkinnanjohtaja vastaa viime kädessä siitä, että esitutkinta toimitetaan ilman aiheetonta viivytystä.

Poliisiorganisaation esimiesviranomaisten tulee lähtökohtaisesti huolehtia siitä, että poliisilla on tarpeelliset resurssit tehtäviensä asianmukaiseen suorittamiseen. Poliisihallituksen poliisilaitosten esimiesviranomaisena ja poliisilaitosten paikallispoliisin henkilöstön esimiesvirastona sekä poliisilaitosten eri virkaportaissa toimivien esimiesten kuuluu ohjata ja valvoa alaisensa poliisihenkilöstön työskentelyä ja tarvittaessa ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin havaitessaan kansalaisten oikeusturvan vaarantuvan henkilöstöhallinnollisten tai muiden vastaavien seikkojen vuoksi. Jos esimerkiksi rikosasian tutkinnanjohtaja ei kykene hoitamaan tehtäviään pitkäaikaisen virkavapauden tai muun syyn vuoksi, poliisilaitoksen ja tutkinnanjohtajan esimiehen kuuluu huolehtia siitä, että tutkinnanjohtajuus siirretään toiselle henkilölle.

Esitutinnan kestolle ei voida asettaa enimmäisaikaa, vaan hyväksyttävää aikaa on arvioitava huomioon ottaen asian laatu, laajuus sekä yksilölliset erityispiirteet. Asiaan liittyvät ulkoiset tekijät, kuten käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin mahdollisuus asettaa tehtäväänsä kiireellisyysjärjestykseen vaikuttavat tosiasiallisesti sekä esitutinnan mahdolliseen aloittamiseen että sen toimittamiseen. Ulkoiset tekijät voidaan jossain määrin ottaa huomioon arvioitaessa esitutinnan aloittamisen ja toimittamisen viivytyksettömyyttä, mutta niillä ei voi kokonaan puolustaa viivytyksettömyyden laiminlyöntiä.

Erityisesti on huomattava, että poliisin tehtävien priorisointia koskeva poliisilain 1 luvun 6 §:n 2 momentin säännös (*olosuhteiden vaatiessa tehtävät on asetettava tärkeysjärjestykseen*) ei oikeuta poliisia jättämään tehtäviä kokonaan suorittamatta, vaan säännöksen tarkoituksena on ilmaista, että vähemmän tärkeiksi arvioidut tehtävät voidaan suorittaa vasta kiireellisempien tehtävien jälkeen.

Lähtökohtana on pidettävä, että esitutkinta tulee suorittaa loppuun sellaisessa ajassa, että tutkittavana oleva rikos ei pääse vanhentumaan ja että syyttäjälle jää kohtuullinen aika syyteharkinnan suorittamista varten. Toivottavaa olisi myös, että asianomistajalle jäisi aikaa käyttää toissijaista syyteoikeuttaan, jos syyttäjä päättää jättää syytteen nostamatta. Esitutkinnalle käytettävissä oleva aika jää luonnollisesti riippumaan muun muassa siitä, mikä on epäillyn rikoksen vanhentumisaika, ja siitä, koska epäilty rikos on tullut poliisin tietoon. Jos esimerkiksi rikosilmoitus tehdään juuri ennen rikoksen vanhentumista, esitutkintaviranomaiselta voi käytännöllisistä syistä puuttua mahdollisuuksia saattaa tutkinta loppuun ennen rikoksen vanhentumista.

3.3 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Totean, samoin kuin lausunnon ja selvityksiä antaneet poliisiviranomaiset ovat todenneet, että esitutkintapäätös rikosilmoitusasiassa on tehty vasta sen jälkeen, kun epäiltyjen tekojen syyte-oikeus oli vanhentunut. Laiminlyöntiä arvioidessani otan kuitenkin lieventävinä seikkoina huomioon asiakirjoista ilmenevät tapahtumaolosuhteet.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Käsiteltävänä olevassa asiassa katson riittäväksi laillisuusvalvonnalliseksi toimenpiteeksi kiinnittää poliisilaitoksen huomion esitutinnan joutuisuudesta ja sen merkityksestä kohdassa 3.2 lausumiini käsityksiin. Poliisihallinnon esimiestahojen tulee valvoa ja ohjata alaisensa henkilöstön työskentelyä niin, ettei kansalaisten oikeusturva vaarannu, muun muassa huolehtimalla siitä, että rikosasioiden tutkinnanjohtajuus tarvittaessa siirretään toiselle henkilölle.

Mainitussa tarkoituksessa lähetän jäljennöksen ratkaisustani tiedoksi poliisilaitokselle.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan kantelijalle.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi